

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 23/2008 vp

Hallituksen esitys laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta (HE 130/2008 vp).

Lakialoitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- lakialoitteen laiksi lapsilisälain 7 ja 21 §:n muuttamisesta (LA 102/2007 vp — Erkki Virtanen /vas ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 18 päivänä lokakuuta 2007,

- lakialoitteen laiksi lapsilisälain 21 §:n muuttamisesta (LA 94/2008 vp — Sari Palm /kd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 9 päivänä lokakuuta 2008 ja
- lakialoitteen laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta (LA 109/2008 vp — Tarja Filatov /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 24 päivänä lokakuuta 2008.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Hanna Kiiskinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuuspäällikkö Suvi Onninen, Kansaneläkelaitos.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lapsilisälakia siten, että lapsilisän määrää nostetaan perheen kolmannelle lapsesta alkaen kymmenellä eurolla kuukaudessa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2009 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2009.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 102/2007 vp ehdotetaan yhdestä tai useammasta lapsesta maksettavan lapsilisän korottamista 10 eurolla kuukaudessa sekä lapsilisän sitomista kansaneläkeindeksiin.

Lakialoitteessa LA 94/2008 vp ehdotetaan lapsilisän sitomista kansaneläkeindeksiin.

Lakialoitteessa LA 109/2008 vp ehdotetaan ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän korottamista 10,50 eurolla kuukaudessa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lapsilisän korottaminen perheen kolmannesta lapsesta alkaen on yksi niistä toimista, joilla pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelman mukaan lapsiperheiden köyhyyttä vähennetään ja eriarvoistumiskehitykseen puututaan parantamalla lapsiperheiden taloudellista asemaa. Kuluvan vuoden alusta toteutettu lapsilisän yksihuoltajakorotuksen nosto sekä ensi vuoden alusta voimaan tulevaksi ehdotettu äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahojen vähimmäistason korotus yhdessä nyt käsiteltävänä olevan ehdotuksen kanssa parantavat lapsiperheiden taloudellista tilannetta ja vähentävät köyhyysriskiä.

Köyhät lapsiperheet ovat tutkimusten mukaan monilapsisempia, ja niissä on selvästi useammin alle kouluikäisiä lapsia kuin muissa lapsiperheissä. Nämä perheet ovat muita huomattavasti enemmän riippuvaisia tulonsiirroista. Tästä syystä lapsilisien nostaminen monilapsisissa perheissä on osaltaan vähentämässä lapsiperheiden köyhyyttä.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin jälleen huomiota siihen, että toimeentulotukea tarvitsevan lapsiperheen käteen jäävä tulo ei uudistuksen johdosta kohene, koska lapsilisät otetaan huomioon toimeentulotuen määrää laskettaessa. Valiokunta on useissa yhteyksissä korostanut sosiaaliturvan tavoitteena toimeentulotuen merkityksen pienentämistä kotitalouksien tulojen

muodostuksessa. Hallitusohjelman mukaan työelämän ja sosiaaliturvan uudistuksen tavoitteena on taata kaikille riittävä ja aukoton sosiaaliturva. Sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä tulee tarkastella myös toimeentulotuen varassa elävien lapsiperheiden asemaa. Valiokunnan käsityksen mukaan järjestelmää tulee pikaisesti muuttaa siten, että toimeentulotukea saavat perheet saatetaan yhdenvertaiseen asemaan muiden kanssa lapsilisää korotettaessa. Tämä on mahdollista toteuttaa esimerkiksi korottamalla lapsen osuutta toimeentulotuessa tai etuoikeuttamalla lapsilisä osittain tai kokonaan toimeentulotukea myönnettäessä.

Aloitteet

Valiokunta on hyväksynyt lapsilisälain 7 §:n muutoksen hallituksen esittämässä muodossa eikä ehdota lapsilisälain muuttamista muilta osin. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoitteet on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että lakialoitteet LA 102/2007 vp, LA 94/2008 vp ja LA 109/2008 vp hylätään.

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Risto Autio /kesk	Paula Sihto /kesk
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Anni Sinnemäki /vihr
	Arja Karhuvaara /kok	Lenita Toivakka /kok
	Anneli Kiljunen /sd	Erkki Virtanen /vas.
	Marjaana Koskinen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Valiokunnan mietinnössään hyväksymässä lapsilisälaissa lapsilisien korotus 10 eurolla kuukaudessa toteutetaan ainoastaan kolmannesta lapsesta lähtien. Tämä on sinänsä hyvä esitys, mutta se rajaa merkittävästi ja perusteettomasti perheitä korotuksen ulkopuolelle.

Siksi ehdotan lapsilisän korottamista 15 eurolla kuukaudessa vuonna 2008 voimassa olevaan tasoon nähden kaikille lapsille.

Lisäksi ehdotan lapsilisän reaaliarvon turvaamiseksi sen sitomista kansaneläkeindeksiin.

Lasten asemaa on parannettava niin toimeentulon kuin palveluidenkin osalta.

Lapsilisiä korotettiin useaan otteeseen 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa, viimeisen kerran vuonna 1991. Tämän jälkeen vuonna 1992 luovuttiin suunnitelluista järjestelmän parannuksista. Vuonna 1994 lapsilisiä korotettiin reilusti, samalla kun verotuksen lapsivähennykset poistettiin. Korotus ei kuitenkaan vastannut kokonaan verovähennysten poistamisesta koitunutta tulon menetystä. Vuonna 1995 lapsilisiä leikattiin merkittävästi, lapsiluvun mukaista porrastusta lievennettiin ja leikkaukset kohdentuivat suurimpiin perheisiin.

Lapsilisiä on korotettu viimeksi vuoden 2004 alusta. Tuolloin ensimmäisestä lapsilisään oikeuttavasta lapsesta maksettavan lapsilisän määrä korotettiin 90 eurosta nykyiseen 100 euroon kalenterikuukaudessa. Tuolloin lapsilisän yksinhuoltajakorotusta nostettiin 33,60 eurosta 36,60 euroon lasta kohti kuukaudessa. Vuoden 2008 alusta lukien (1071/2007) lapsilisän yksinhuoltajakorotusta nostettiin 10 eurolla 36,60 eurosta 46,60 euroon lasta kohden kalenterikuukaudelta.

Ensimmäisestä lapsesta maksettava lapsilisä oli 1.7.1995 lukien 535 markkaa kuukaudessa.

Sitten lapsilisien rahallinen arvo on jäänyt jälkeen elinkustannusten noususta. Jos lapsilisän vuoden 1995 rahamääräistä tasoa korjattaisiin elinkustannusindeksin muutoksella, lapsilisän tulisi olla nyt (2008) vähintään 112 euroa, eli lapsilisän reaaliarvo on alentunut 12 prosenttia. Suurin ongelma onkin se, että lapsilisiä ei ole sidottu indeksiin.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on esittänyt, että kaikkia lapsilisiä korotetaan 15 euroa kuukaudessa ja että ne sidotaan kansaneläkeindeksiin. Samalla kun tämä esitys lisäisi valtion menoja 165 miljoonaa euroa, se vähentäisi osaltaan lapsiperheiden toimeentulo-ongelmia, joista kärsivät sekä työssä käyvät nuoret aikuiset että erilaisten sosiaalietuuksien varassa elävät lapsiperheet.

Kaikkia lapsilisiä ei korotettu edellisen hallituksen aikana. Nykyinenkään hallitus ei turvaa kaikkien lapsilisien ostovoimaa, mutta sen sijaan verotukseen tehdään vuosittain ainakin inflaatiotarkistus. Lapsilisiin on tehty vain yksittäisiä osittaismuutoksia, kuten esimerkiksi ensi vuonna vain kolmannesta lapsesta maksettavaan lapsilisään.

Lapsilisä ei saa vähentää toimeentulotukea niin kuin nyt. Tällöin kaikkein pienituloisimmatkin perheet hyötyvät myös lapsilisään tehtävistä korotuksista toisin kuin nyt. Tämä lisää menoja 100 miljoonaa euroa. Tästä muutoksesta meillä on erillinen lakialoite.

Lapsilisä toimii tulontasauksena lapsiperheiden ja lapsettomien kotitalouksien välillä. Lapsilisää maksetaan perheelle lapsesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi, ja se on lapsikohmainen kaikille lapsiperheille maksettava etuus.

Katson, että nyt korotuksen tulisi koskea myös varsinaista lapsilisiä sekä useammasta

lapsesta maksettavaa lapsilisää, jolloin lapsilisää korotettaisiin seuraavasti:

Euroa kk	Nyt	Vastalause
1. lapsi	100	115
2. lapsi	110,50	125,50
3. lapsi	131	146
4. lapsi	151,50	166,50
seuraavat	172	187

Lapsilisien arvon säilyttämiseksi ehdotan, että lapsilisät sidottaisiin indeksiin. Lapsilisälain 21 §:ssä on valtuus hallitukselle korottaa lapsilisää indeksiperusteisesti, mutta sillä ei ole ollut käytännön merkitystä. Ehdotan sen korotettavaksi säännöksellä, jossa lapsilisää korotettaisiin automaattisesti kansaneläkeindeksin mukaisesti.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset

Laki

lapsilisälain 7 ja 21 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lapsilisälain (796/1992) 7 §:n 1 ja 2 momentti *sekä* 21 §, sellaisena kuin *niistä on* 7 §:n 1 ja 2 momentti laissa 1226/2003, seuraavasti:

7 §

Lapsilisän määrä

Lapsilisä on lasta kohden 115 euroa kalenterikuukaudessa.

Jos 6 §:ssä tarkoitettulla henkilöllä on oikeus nostaa lapsilisää useammasta kuin yhdestä lapsesta, lapsilisän määrä on toisesta lapsesta 125,50 euroa, kolmannesta lapsesta 146 euroa, neljännessä lapsesta 166,50 euroa ja jokaisesta

seuraavasta lapsesta 187 euroa kalenterikuukaudessa.

— — — — —

21 §

Lapsilisän indeksitarkistus

(Kuten LA 102/2007 vp)

Voimaantulosäännös
 (Kuten StVM)

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 2008

Erkki Virtanen /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Monipuolinen, perheille kohdistettu tukijärjestelmä vaatii jatkuvaa uudistamista ja kehittämistä. Tuloerojen kasvu ja sitä kautta syntyvä eriarvoisuus on pysäytettävä. Laadukkaat hyvinvointipalvelut, toimiva sosiaaliturva ja tuloeroja tasaava verotus yhdessä korkean työllisyysasteen kanssa ovat tehokkaimpia keinoja tuloerojen tasaamisessa.

Hallitus korottaa lapsilisää, mutta korotuksen saavat vain monilapsiset perheet, jolloin se jättää 80 prosenttia lapsista ilman lapsilisän korotusta. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä korottaisi lapsilisää niin, että kaikki perheet hyötyisivät tästä. Käsittelyyn otetussa lakialoitteessa LA 109/2008 vp ehdotamme perheen ensimmäisestä lapsesta maksettavan lapsilisän määrän korottamista nykyisestä 100 eurosta 110,50 euroon kuukaudessa. Esityksemme pohjautuu siihen, että kuluttajatutkimusten mukaan ensimmäisestä lapsesta tulevat miltei suurimmat kustannukset.

Perheen lapsiluvun kasvaessa kulutusmenot kyllä kasvavat esimerkiksi siksi, että perhe tarvitsee suuremman asunnon. Asumista voidaan tukea kuitenkin asumistukijärjestelmän kautta, johon sosialidemokraatit niin ikään ehdottavat parannuksia.

Lapsilisän korotuksen yhteydessä tulisi huomioida myös se, että korotus leikkaa toimeentulotukea niiltä noin 50 000 lapsiperheeltä, jotka toimeentulotukea saavat. Kaikkein pienituloisimpien perheiden asema ei pelkällä lapsilisän korotuksella kohene. Tästä syystä sosialidemokraatit esittävät lapsilisän korottamisen lisäksi toimeentulotuen lapsen perusosan korottamista noin 30 eurolla kuukaudessa.

Sosialidemokraattien tavoitteena on tukea lapsiperheitä monipuolisesti. Haluamme kehittää edelleen perhevapaiden käyttöä ja kustannusten tasaamista kaikkien työnantajien kesken sekä pitää edulliset palvelut lapsiperheiden saatavilla. Kaikkien lapsiperheiden tulee hyötyä lapsilisän korotuksesta. Lapsilisän korotus tulee siis kohdistaa perheen ensimmäiseen lapseen.

Lapsilisäjärjestelmää tulee jatkossa kehittää muun muassa laajentamalla lapsilisän maksaminen 17-vuotiaille. Koska hallitus on sitonut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut indeksiin, on myös lapsilisien indeksiin sitominen syytä selvittää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset

Laki

lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lapsilisälain (796/1992) 7 §:n *1 ja 4* momentti, sellaisena kuin ne ovat laissa 1226/2003, seuraavasti:

7 §	(2 mom. <i>poist.</i>)
<i>Lapsilisän määrä</i>	— — — — — (4 mom. kuten LA 109/2008 vp)
(1 mom. kuten LA 109/2008 vp)	<u> </u> Voimaantulosäännös (Kuten StVM)

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 2008

Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

VASTALAUSE 3

Perustelut

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt hallituksen esityksen yhteydessä myös ed. Palmin tekemän lakialoitteen lapsilisälain 21 §:n muuttamisesta (LA 94/2008 vp). Aloitteessa esitetään lapsilisien sitomista kansaneläkeindeksiin. Lapsilisäjärjestelmä on suomalaisen perhepolitiikan selkäranka. Sen tarkoituksena on tasata lapsiperheiden ja lapsettomien pariskuntien välisiä tuloeroja. Lapsikohtaista kaikille lapsiperheille maksettavaa lapsilisää maksetaan perheelle lapsesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi. Lapsia syntyy vuosittain noin 60 000. Heidän äideistään useampi kuin joka neljäs saa minimiäitiyspäivärahaa. Äitiyspäivärahan pienuutta on perusteltu lapsilisän tuomalla kompensatiolla. Tosiasiallisesti lapsilisä ei riitä kattamaan lapsesta aiheutuvia kuluja.

Lapsilisien reaaliarvo on kolmen vaalikauden aikana pudonnut yli 10 prosenttia. Ensi vuodelle tehtävät lapsilisien korotukset 10 eurolla alkaen kolmannelta lapsesta eivät poista sitä ongelmaa, että lapsilisien taso edelleen heikkenee. Pieni tasokorotus on nykyisillä, juuri perustoimeentuloon kohdistuvilla, hinnankorotuksilla riittämätön. Inflaation yhä kiihtyessä perhe-etuudet tosiasiallisesti reaaliarvoltaan edelleen leikkaantuvat valtaosalla lapsiperheistä. Sitomalla lapsilisä kansaneläkeindeksiin turvataan parhaiten sen reaaliarvon säilyminen nykyisellä tasolla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset**Laki****lapsilisälain 7 ja 21 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä elokuuta 1992 annetun lapsilisälain (796/1992) 7 §:n 1, 2 ja 4 momentti sekä 21 §, sellaisena kuin niistä on 7 §:n 1, 2 ja 4 momentti laissa 1226/2003, seuraavasti:

7 §**Lapsilisän määrä**

(1 mom. kuten vastalause 2)
 (2 mom. kuten StVM)

— — — — —
 (4 mom. kuten vastalause 2)

21 §**Lapsilisän indeksitarkistus**

(Kuten LA 94/2008 vp)

Voimaantulosäännös
(Kuten StVM)

Helsingissä 4 päivänä marraskuuta 2008

Päivi Räsänen /kd